

MANASTIREA CURTEA DE ARGES

Printre cele mai vechi așezări de care vorbește istoria noastră se numără și Curtea de Argeș cu împrejurimile ei. În veacul al XIII-lea, înalta cetate a Poenarilor, cu fortificațiile sale de piatră și puțul care o leagă direct cu albia râului de jos, făcuse să ajungă, până departe, fama acestor locuri; iar pe la jumătatea secolului următor, curtea Basarabilor și biserica “Sfântul Nicolae Domnesc” răsfrâng această faimă asupra întregii așezări adunată cu timpul în preajma lor: Curtea de Argeș de mai târziu.

După documente și inscripții, ca și în mărturiile săpăturilor arheologice, istoria acestui străvechi ținut voievodal, chiar dacă nu consemnează data precisă când s-au grupat aici întâiele centre locuite, face însă dovada că: aceste centre s-au dezvoltat îndeajuns de repede, pentru ca, pe la jumătatea secolului al XIV-lea, să ateste deopotrivă cu existența unui Scaun Domnesc și pe aceea a unei însemnate organizări bisericești. Astfel asociate, puterea statală și cea religioasă împodobesc Valea Argeșului cu fapte de arme și locașuri de închinare, care-i păstrează intactă funcția ei spirituală, chiar atunci când capitala se mută la Targoviște.

Dintre monumentele care au fost făurite de-a lungul veacurilor, din câte au împodobit Argeșul voievodal, de bună seamă că biserica înălțată de Neagoe Basarab (1512–1521) este cea mai valoroasă construcție de artă și arhitectură bisericească.

Motivele care l-au determinat pe evlaviosul domn să ridice acest sfânt locaș sunt mărturisite în slovele pisaniei, ce se află așezată pe fațada de apus în partea dreaptă a intrării în pronaos.

Începută în 1514 și încheiată trei ani mai târziu, pe 7 ianuarie 1517, ctitorul putea chiar să vorbească de “mănăstirea Domniei mele de la Argeș” și să-I hărăzească “vama este la Ocna Mică de la Tîrgoviște”.

O altă pisanie în piatră așezată în anul 1793 pe fațada ei apuseană, desupra intrării, menționează și data sfințirii, amintind că:

“Această sfântă și Dumnezeiască besereacă s-au ridicat din temelie întru slava și cinstea Adormirii Prea Sfiintei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare și Pururea Fecioarei Maria, de cel întru sfânt Dumnezeu binecredincios Io Neagoe V(oie)v(o)d Basarab și s-au târnosit la leat 1517 de Prea Sfințitul Patriarh al Țarigradului Kir Theolipt”.

Ascultând nu numai legenda , ci și unele știri istorice, se pare că din lipsă de bani, cu toată jertfirea podoabelor Doamnei sale, dar mai ales din lipsă de zile, zugrăvirea bisericii n-a putut fi isprăvită înainte de trecerea intru cele veșnice a lui Neagoe Basarab; adevăr care reiese și dintr-o altă pisanie, aflată în biserică pe fața dinspre altar a părții superioare a închipuitei uși de marmură prin care se intră în naos, unde se spune:

“ Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, Amin. Întru Hristos Dumnezeu bine cinstitorul Io Neagoe Voievod din temelie-am acest sfânt și dumnezeiesc locaș al Adormirei Prea Sfiintei Născătoare de Dumnezeu și am început a-l zugrăvi și nu l-am sfârșit, ducându-mă în veșnicul locaș. Rog pe celu ce Dumnezeu îl va înalța după mine, să-l săvârșească și să zugrăvească chipul lui unde eu am poruncit. Și eu întru Hristos Dumnezeu, Io Radu Voievod am săvârșit în zilele cigumenului chir Gheorghie, în anul 1526, luna septembrie, 18 zile.”

Așadar, ginerele voievodului, Radu de la Afumați (1522–1529), odată urcat în scaun, a dat grabnică ascultare acestui legământ, consfinământ, consfițit și prin pisania din 10 septembrie 1526, care menționează și numele lui Dobromir zugravul.

După toate izvoadele, Neagoe Basarab a clădit biserica sa pe fundațiile unui locaș mai vechi, care nu fusese altul decât sediul primei Mitropolii a Țării Românești. Pe aceasta, Neagoe găsind-o *“dărămată și neîntărită...a zidit-o și înălțat-o din temelii”*, fapt pe care un cronicar al înfăptuirilor marelui voievod, Gavriil Protul, îl întărește, arătând că

Neagoe *“sparse Mitropolia den Argeş den temelii ei și zidi în locul ei altă biserică tot de piatră cioplită și netezită și săpată cu floriu”*. În această formă de început biserica Mănăstirii Curtea de Argeş cunoscută din 1793 sub denumirea “Biserica Episcopală”, când a devenit reședința Episcopiei Argeșului, rămâne, pentru arhitectura veacului al XVI-lea, dacă nu monumental cel mai de seamă, una dintre cele mai reprezentative construcții ale sale.

Ca atare o pomenesc documentele și o amintesc toți călătorii străini care și-au aflat adăpost în chiliile ei. Unii dintre ei, ca Paul de Alep, în 1654, consideră veche așezare a lui Neagoe drept *“una din minunile lumi”*. Aceleași cuvinte de înaltă prețuire le notează, în 1794, și englezul Robert Ainslie și, mai târziu, pictorii francezi Bouquet și Lancelot, ale căror însemnări de călătorii și stampe au făcut să circule și în afara granițelor țării faima mănăstirii lui Neagoe Basarab.

După unele refaceri parțiale și întregiri în timp ale ansamblului său, vătămată și de un puternic incendiu, Biserica Episcopală Curtea de Argeş a fost refăcută –astfel după cum se vede astăzi– de arhitectul francez Andre Lecomte du Nouy și de arhitectul roman Nicolae Gabrilescu, inspectorul lucrărilor de restaurare, în a doua jumătate a secolului trecut. A fost isprăvită în anul 1885 și sfințită la 12 octombrie 1886.

Așa cum se înfățișează în prezent, biserica este alcătuită dintr-un pronaos, contopit organic cu construcția propriu-zisă, ai cărei stâlpi interiori susțin o turlă pe mijloc și două turnulețe laterale care încununează fațada de apus a bisericii. Acestea din urmă, prin podoaba lor exterioară, răsucite ca o mare împletitură din fibre groase de zidărie, la prima vedere, dau impresia că stau să cadă unul asupra celuilalt și că se înșurubează în tăriile cerului. Restul bisericii și altarul –cu abside care îi împlinesc forma de cruce– susțin de asemenea o turlă înaltă, a cărei îmbinare cu ansamblul se face prin bolți, dând un tot arhitectonic de o zveltețe inegalabilă.

În fața intrării se află un aghiasmatar deschis, sprijinit pe patru coloane, lucrat din marmură de felurite tonuri și desene. Precum întreaga biserică, și acesta reprezintă o admirabilă opera de artă. Văzut dinspre apus, aghiasmatarul cu învelitoarea din plumb și crucea aurită se proiectează pe cele 12 trepte care urcă spre intrarea în sfântul locaș și pe

rama care o îmbracă, asemeni unui portal aplicat. La restaurare, motivele utilizate și modul de cizelare au urmărit să redea, cât mai apropiat de original, veche decorație a construcției lui Neagoe Basarab, decorație în care elementele din afară fuseseră armonizate de arta meterilor locali, într-un stil propriu. Iar cât privește această artă, chiar dacă au lucrat alături de meșteri străini, privitorului de rand îi apare clar faptul că localnici au izbutit nu numai să egaleze, ci adesea să-și impună propria lor personalitate, realizând armonii decorative dintre cele mai originale.

În ansamblu biserica este așezată pe o puternică temelie: un vast pavaj orizontal din blocuri de piatră, mai larg decât suprafața de bază a bisericii, marginile lui terminându-se cu un fel de împrejmuire din crini sculptați în piatră. Pereții exteriori sunt împărțiți în două zone suprapuse demarcate printr-un brâu, împletit în șuvițe, care înconjoară biserica. În partea de jos se află o suită de panouri dreptunghiulare, în care sunt fixate ferestrele. Acestea sunt înrămate în chenare cu ornamente dintre cele mai felurite care, ca și cele ale portalului de la intrare, amintesc întrețesarea geometrică de la Mănăstirea Dealu.

În registrul de sus, de asemenea, se află o suită de panouri semicirculare în partea superioară, în centrul cărora sunt fixate plăci decorative și discuri în rozetă, iar ca niște paftale domnești, la întretărirea arcurilor, se află alte discuri mai mici, deopotrivă de fin realizate. Pe ele sunt așezați porumbei, care parca stau gata de zbor. Fiecare poartă în cioc un clopoțel. La adierea vântului, acești clopoței sunau lin, asemenea unor suave glasuri tainice.

Deasupra, depășind bordurile scurte ale acoperișului așezate pe mai multe rânduri paralele de cizeluri, construcția bisericii crește într-o suită de volume și suprafețe, pe care se înalță cele patru turle; de o rară bogăție ornamentală. Ele adună în jurul ferestrelor, asemenea unor dantele în relief aceleași modele prin care (ca, de altfel și în restul decorației acestui monument) se srăvăd, armonizate specific de meșterii băștinași, o seamă de elemente de artă arabă sau georgiană. Acoperișul turlelor, bogat împodobit, pare ieșit din mâna unor aurari, iar lanțurile care susțin crucile sunt aidoma unor mari bijuterii lucin în soare.

În interior, pe lângă zugrăveala executată în ulei de pictorii francezi F. Nicolle, Ch. Renouard și de românul N. Constantinescu din Curtea de

Argeș, pe lângă panourile votive, mormintele ctitorilor și tâmpla făcută din marmură, bronz aurit și onix, pe lângă icoanele ei lucrate în mozaic, atrage atenția, ca o excepțională realizare sculpturală, grupul celor 12 coloane, original ornamentate floral, reprezentând pe cei 12 Sfinți Apostoli; aceste coloane dau cu adevărat o impresie de viu și mers aieva. Din ancadramentul lor central –ținând loc de despărțire între partea de la intrare și sânul propriu-zis al bisericii–, interiorul acesteia, discret înveșmântat în zugrăveala pictorilor amintiți, apare într-o calmă maiestate, ca un adânc îndemn la reculegere.

Vechea tâmplă din secolul al XVII-lea, de o reală originalitate ornamentală și iconografică –adăpostită temporar în biserica de sat din Valea Danului– se află acum în Colecția de obiecte de artă bisericească din Mănăstirea Curtea de Argeș.

Această catapeteasmă, după stil, împreună cu câteva icoane, datează din timpul domnului Șerban Cantacuzino (1678–1688), care, în 1682, precum spune una din pisaniiile de pe peretele vestic al bisericii, a reparat sfântul locaș.

De asemenea, în imediata vecinătate a mănăstirii, susură neîntrerupt izvorul basmului, pe care localnicii îl numesc „Fântâna lui Manole”. Această denumire poartă peste timpuri povestea meșterului, care, neputând coborâ de pe biserică după isprăvirea ei, –luându-i-se scările– și-ar fi făcut aripi din șindrilă și, ca un alt Icar, sărind din înățișea sfântului locaș s-ar fi prăbușit în acest loc, sufletul său preschimbându-se în cântec limpede de izvor.

De la „Fântâna lui Manole” se vede, spre apus, fosta Bolniță a mănăstirii: monument istoric, despre care un document existent scrie că „se găsea alături de biserică lui Neagoe Basarab încă din 1524...”.

În acest ansamblu de frumuseți naturale, artă și istorie românească, biserica mănăstirii Curtea de Argeș se înfățișează ca o podoabă de mare preț, fără asemănare în țara noastră.

MĂNĂSTIREA

*CURTEA DE
ARGES*

CHEBLEȘ ADRIAN

BIBLIOGRAFIE:

Carte bisericească tipărită cu
binecuvântarea prea Sfințitului Calinic
Episcop al Argeșului și Mușcelului